

บทที่ 3

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของต่างประเทศ เกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา และผลของการแจ้งข้อหา

การที่ประเทศไทยมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งข้อหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ส่วนหนึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า ฝ่ายนิติบัญญัติของไทยได้พิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศในเรื่องดังกล่าว โดยนำมา วิเคราะห์และปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของสังคมไทยในปัจจุบัน ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจ ในหลักเกณฑ์และบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศที่กล่าวถึงเรื่องการแจ้งข้อหา ว่ามีลักษณะ เป็นอย่างไร และพิจารณารวมไปถึงผลของการแจ้งข้อหาโดยไม่ชอบกับหลักการรับฟัง พยานหลักฐาน รวมทั้งหลักในการบรรยายฟ้องและหลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ ในกฎหมาย ของต่างประเทศด้วย โดยจะพิจารณาจากบทบัญญัติของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และ ญี่ปุ่น ตามลำดับ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.1 วิธีการแจ้งข้อหา

ด้วยประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่มีระบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ กล่าวคือ มีระบบรัฐบาลคู่ ซึ่งอำนาจในการปกครองถูกแบ่งกันในระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาล ท้องถิ่น โดยอำนาจรัฐบาลกลางมีเฉพาะเท่าที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐกำหนดไว้เท่านั้น ทั้งนี้ ไม่ว่า การบัญญัตินั้นจะเป็นไปโดยชัดแจ้งหรือปริยาย นอกเหนือจากนั้นเป็นอำนาจของรัฐบาลท้องถิ่น โดยแต่ละมลรัฐมีอำนาจในการบริหารกิจการภายในรัฐ โดยมีรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย และศาล เป็นของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐในการใช้กฎหมายเพราะแต่ละมลรัฐ จะตรากฎหมายออกมาใช้บังคับตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคมของตน แต่อย่างไรก็ตาม

รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของแต่ละรัฐและกฎหมายของรัฐบาลกลางจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของสหรัฐไม่ได้¹

รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. 2330 (ค.ศ.1787) และมีบทแก้ไขเพิ่มเติม (Amendments) เรื่อยมา โดยบทแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 10 (First Amendment to Tenth Amendment) เป็นการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิต่างๆของบุคคล จึงมีชื่อเรียกว่า The Bill of Rights ซึ่งแต่เดิมศาลฎีกาไม่ได้ให้ความสนใจกับการนำเอาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในส่วนที่เป็น The Bill of Rights มาใช้กับกระบวนการดำเนินคดีอาญามากนัก เพราะเห็นว่าเป็นอำนาจของแต่ละมลรัฐที่จะวางแนวทางในการดำเนินคดีและศาลของแต่ละมลรัฐก็ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าวซึ่งเป็นการเหมาะสมกับสภาพทางสังคมภายในมลรัฐ จนกระทั่งในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2404-2408 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 14 (Fourteenth Amendment) ศาลฎีกา ได้ตีความขยายบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญไปใช้บังคับกับวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละมลรัฐอย่างกว้างขวาง²

อนึ่ง การแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิของบุคคล (The Bill of Rights) มีอยู่ 3 ฉบับดังนี้³

(1) การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 4 ที่เรียกว่า Fourth Amendment

ได้ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะได้รับความปลอดภัยในร่างกาย บ้านเรือน เอกสาร ทรัพย์สิน ให้พ้นจากการค้น จับ หรือยึดโดยไม่มีเหตุอันสมควร มิอาจจะละเมิดได้ หมายถึงนั้นจะออกได้ต่อเมื่อปรากฏเหตุอันน่าเชื่อถือ ประกอบกับได้มีการสอบสวนให้ถ้อยคำรับรอง โดยจะต้องระบุสถานที่ที่จะถูกค้นตัวบุคคลหรือสิ่งของที่จะจับหรือยึดด้วย

(2) การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 5 ที่เรียกว่า Fifth Amendment

ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิบุคคลดังนี้

- ในคดีอาญาที่มีระวางโทษประหารชีวิตหรือคดีอุกฉกรรจ์จะต้องได้รับแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้พิจารณาคดีจากคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury) ก่อน

¹ วิสาร พันธนะ, "วิธีพิจารณาความอาญาในสหรัฐอเมริกา," อุลพาน, ปีที่ 25, ฉบับที่ 5, น. 39-40 (กันยายน-ตุลาคม 2521).

² เรื่องเดียวกัน, น. 40.

³ เพิงอ้าง, น. 41-42.

- ห้ามลงโทษบุคคลซ้ำในการกระทำผิดครั้งเดียว
- ห้ามบังคับบุคคลให้การประจานตนเอง
- ห้ามกระทำการใดๆ อันเป็นการจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคล โดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมแห่งกฎหมาย (due process of law)

(3) การแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 6 ที่เรียกว่า Sixth Amendment

ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่สำคัญคือ

- ได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็ว โดยเปิดเผย และโดยลูกขุน ที่ปราศจากความลำเอียงของรัฐหรือท้องถิ่นซึ่งการกระทำผิดได้เกิดขึ้น
- ได้รับแจ้งถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อหา
- เเชิญหน้ากับพยานที่เป็นปฏิปักษ์ (ได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย)
- เรียกพยานซึ่งเป็นประโยชน์แก่ตัวเองมาให้การ
- ได้รับความช่วยเหลือจากทนายในการต่อสู้คดี

กล่าวโดยเฉพาะในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 6 (Sixth Amendment) ซึ่งปรากฏอยู่ใน The Bill of Rights ของรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดถึงสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงลักษณะและเหตุแห่งข้อกล่าวหา เขาไว้ว่า “ ในการฟ้องคดีอาญาทั้งหมด ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและรวดเร็วโดยคณะลูกขุนที่ไม่ลำเอียงของมลรัฐ และท้องถิ่นที่เกิดการกระทำผิดขึ้น ซึ่งจะเป็นท้องที่ใดนั้นให้เป็นที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งมีสิทธิที่จะได้รับการบอกกล่าวถึงสภาพหรือสาเหตุของการกล่าวหา มีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยานที่กล่าวหาเขา มีสิทธิที่จะใช้กระบวนการบังคับในอันที่จะได้รับพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่เขา และสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายความในการต่อสู้คดี”⁴

⁴ “In all criminal prosecutions, the accused shall enjoy the right to a speedy and public trial, by an impartial jury of the State and district wherein the crime shall have been committed, which district shall have been previously ascertained by law, and to be informed of the nature and cause of the accusation; to be confronted with the witnesses against him; to have compulsory process for obtaining witnesses in his favor, and to have the Assistance of Counsel for his defence.”

ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการดำเนินคดีอาญาไว้ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่สำคัญในการแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ 4, 5 และ 6 ซึ่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกานี้ ศาลฎีกาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาเป็นแนวทางในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีด้วย โดยในเรื่องสิทธิที่จะได้รับการแจ้งข้อหา นั้น มีปรากฏอยู่ในคำพิพากษาคดี *United States v. Cruikshank* ซึ่งผู้พิพากษา WAITE ได้ระบุไว้ในคำพิพากษาดอนหนึ่งสรุปใจความสำคัญได้ว่า ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการแจ้งเกี่ยวกับลักษณะและเหตุแห่งข้อหา โดยในคำฟ้องจะต้องระบุการกระทำผิดโดยชัดแจ้งและข้อเท็จจริงที่แน่นอนอื่น ๆ เท่าที่จำเป็น เพื่อที่จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้าใจข้อกล่าวหาที่ตนถูกกล่าวหาได้⁵

⁵ “...In criminal cases, prosecuted under the laws of the United States, the accused has the constitutional right 'to be informed [92 U.S. 542, 558] of the nature and cause of the accusation.' Amend. VI. In *United States v. Mills*, 7 Pet. 142, this was construed to mean, that the indictment must set forth the offence 'with clearness and all necessary certainty, to apprise the accused of the crime with which he stands charged;' and in *United States v. Cook*, 17 Wall. 174, that 'every ingredient of which the offence is composed must be accurately and clearly alleged.' It is an elementary principle of criminal pleading, that where the definition of an offence, whether it be at common law or by statute, 'includes generic terms, it is not sufficient that the indictment shall charge the offence in the same generic terms as in the definition; but it must state the species,-it must descend to particulars. 1 Arch. Cr. Pr. and Pl., 291. The object of the indictment is, first, to furnish the accused with such a description of the charge against him as will enable him to make his defence, and avail himself of his conviction or acquittal for protection against a further prosecution for the same cause; and, second, to inform the court of the facts alleged, so that it may decide whether they are sufficient in law to support a conviction, if one should be had. For this, facts are to be stated, not conclusions of law alone. A crime is made up of acts and intent; and these must be set forth in the indictment, with reasonable particularity of time, place, and circumstances....”

นอกจากนี้ ยังมีปรากฏในคดี *Miranda V. Arizona* 1966 ซึ่งเป็นที่มาของ *Miranda Rules* นั้น เป็นหลักปฏิบัติว่าผู้ต้องสงสัยจะต้องได้รับการเตือนถึงสิทธิตามรัฐธรรมนูญก่อนการสอบสวนในระหว่างการควบคุม มิเช่นนั้นคำรับสารภาพที่ได้มาจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้⁶ ซึ่งสิทธิตามรัฐธรรมนูญดังกล่าว หมายถึง สิทธิที่ให้การหรือไม่ให้การก็ได้ (right to remain silent) สิทธิที่จะพบและปรึกษาและมีทนายความในชั้นสอบสวน (right to consult with a lawyer and to have the lawyer during an interrogation)

หลัก *Miranda Rules* นี้มีผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ โดยก่อนทำการสอบสวนผู้ต้องสงสัยเจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้⁷

- 1) เจ้าพนักงานต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนและแสดงตนเป็นเจ้าพนักงานต่อผู้ต้องสงสัย
- 2) อธิบายข้อกล่าวหาหรือลักษณะของความผิดให้แก่ผู้ต้องสงสัยทราบ
- 3) แจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบว่าเจ้าพนักงานผู้ทำการสอบสวนจะทำการถามคำถามที่เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา
- 4) แนะนำผู้ต้องสงสัยถึงสิทธิของเขาตามรัฐธรรมนูญ
- 5) ภายหลังจากให้คำเตือนตาม 1)-4) แล้ว เจ้าพนักงานต้องถามผู้ต้องสงสัยว่าเข้าใจสิทธิทั้งหมดหรือไม่ และต้องการสละสิทธิที่จะไม่ให้การ หรือสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทนายหรือไม่ พร้อมกับบันทึกคำเตือนและคำตอบของผู้ต้องสงสัยไว้ในคำให้การ

นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกา (*The Federal Rules of Criminal Procedure*) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิที่จะได้รับการแจ้งเหตุที่จับตามข้อ 4 (Rule 4) ว่า เมื่อมีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่า มีการกระทำผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดดังกล่าว ผู้พิพากษามีอำนาจออกหมายจับจำเลย โดยมอบให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายไปดำเนินการตามหมายจับนั้น และหากมีการร้องขอของอัยการก็จะออกหมายเรียกให้จำเลยมาแก้คดีแทนหมายจับ แต่ถ้าจำเลยไม่มาปรากฏตัวตามหมายเรียกแล้ว ก็จะมีการออกหมายจับจำเลย โดยหมายจับต้องมีการระบุชื่อจำเลยด้วย แต่หากไม่ทราบชื่อก็ให้ระบุรูปพรรณสัณฐานของจำเลยแทน และจะต้องระบุข้อหาที่กล่าวหาจำเลยว่ากระทำความผิดไว้ใน

⁶ ก่อเกียรติ เอี่ยมบุตรลพ, “หลักการรับฟังคำสารภาพของผู้ต้องหา”, (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณະนิตินิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), น. 113.

⁷ เฟิงอ๋าง, น. 114-115.

หมายจับด้วย โดยเป็นคำสั่งให้จับตัวจำเลยและนำตัวจำเลยไปส่งที่ศาลของท้องถิ่นโดยไม่ชักช้า แต่หากมีเหตุที่ไม่สามารถกระทำเช่นนั้นได้ ก็ให้นำตัวจำเลยส่งมอบแก่เจ้าหน้าที่ยุติธรรมของท้องถิ่นหรือของรัฐ⁸

⁸Rule 4. Arrest Warrant or Summons on a Complaint

(a) Issuance.

If the complaint or one or more affidavits filed with the complaint establish probable cause to believe that an offense has been committed and that the defendant committed it, the judge must issue an arrest warrant to an officer authorized to execute it. At the request of an attorney for the government, the judge must issue a summons, instead of a warrant, to a person authorized to serve it. A judge may issue more than one warrant or summons on the same complaint. If a defendant fails to appear in response to a summons, a judge may, and upon request of an attorney for the government must, issue a warrant.

(b) Form.

(1) Warrant.

A warrant must:

(A) contain the defendant's name or, if it is unknown, a name or description by which the defendant can be identified with reasonable certainty;

(B) describe the offense charged in the complaint;

(C) command that the defendant be arrested and brought without unnecessary delay before a magistrate judge or, if none is reasonably available, before a state or local judicial officer; and

(D) be signed by a judge.

(2) Summons.

A summons must be in the same form as a warrant except that it must require the defendant to appear before a magistrate judge at a stated time and place ." ...

อนึ่ง การแจ้งข้อกล่าวหาของประเทศสหรัฐอเมริกา⁹ The Federal Rules of Criminal Procedure (2009)⁹ ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินคดีอาญาที่แต่ละมลรัฐนำไปเป็นแนวทางในการออกกฎหมาย มีการกำหนดให้แจ้งข้อกล่าวหาอยู่ในหลายขั้นตอนตั้งแต่ผู้ถูกกล่าวหาปรากฏตัว ดังนี้

(1) ผู้ถูกจับจะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาขณะที่ถูกจับกุม โดยหากเป็นกรณีที่มีหมายจับจะต้องมีการแสดงหมายจับขณะที่จับกุมโดยทันที แต่หากเป็นกรณีที่ไม่ต้องมีหมายจับการจับนั้นจะต้องแสดงสาเหตุในการจับแทน เช่น จับโดยต้องสงสัยว่าเพิ่งได้กระทำความผิดมาหรือจับด้วยเหตุที่มีอาวุธติดตัวโดยไม่มีเหตุจำเป็น เป็นต้น

(2) ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาขณะถูกสอบสวน ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาสามารถเลือกได้ว่าต้องการให้มีการประกันสิทธิโดยการขอปรึกษาทนายความก่อนให้การหรือไม่ก็ได้

(3) หากในการแจ้งข้อกล่าวหาครั้งแรกไม่มีทนายความเข้าร่วมรับฟังด้วย เมื่อทนายความได้มาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวนแล้ว จะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาต่อหน้าทนายความอีกครั้งหนึ่งก่อนทำการสอบสวน

(4) ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับการแจ้งข้อกล่าวหาอีกครั้งหนึ่งจากการอธิบายคำฟ้องของคณะลูกขุนหรือศาลแล้วแต่กรณีในชั้นก่อนเริ่มการพิจารณาของศาล

(5) ผู้ถูกกล่าวหาจะได้รับทราบคำฟ้องโดยสรุปจากคำแถลงเปิดคดีของพนักงานอัยการของรัฐ

(6) ในชั้นให้การ ภายหลังจากยื่นฟ้องแล้ว ศาลจะชี้สองถาน ศาลจะอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามคำให้การของจำเลย โดยในทางปฏิบัติที่ดีความเป็นแนวทางการตลอดมาว่าอย่างน้อยที่สุดคำฟ้องนั้นจะต้องชัดเจนพอที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาและสามารถให้การได้โดยถูกต้อง¹⁰

⁹ Criminal procedure: an overview http://topics.law.cornell.edu/wex/Criminal_procedure , as of 24 /2/2009.

¹⁰ วิสาร พันธุณะ, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 1, น. 56.

1.2 พยานหลักฐานที่ได้มาจากการแจ้งข้อหาโดยไม่ชอบ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาเป็นองค์กรสำคัญที่เข้ามามีบทบาทและวางแนวทางระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลย โดยนอกจากการอ้างอิงหลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญซึ่งมีการแก้ไขในครั้งที่ 4, 5 และ 6 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยแล้ว ศาลฎีกายังได้สร้างมาตรฐานบังคับเพื่อให้เป็นไปตามลิตินั้นด้วย และมาตรฐานที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างกฎเกณฑ์ในการตัดพยานหลักฐานที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาที่เรียกว่า “Exclusionary Rule” ซึ่งหลักการตัดพยานนี้ เป็นการตัดมิให้รับฟังพยานหลักฐาน ที่ได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อมาเป็นพยานหลักฐานที่จะใช้รับฟังเพื่อลงโทษจำเลย และโดยหลักการตัดพยานนี้เป็นข้อถกเถียงกันมากถึงข้อดีและข้อเสียของกฎเกณฑ์ดังกล่าว

หลักการตัดพยาน (Exclusionary Rule)

พยานหลักฐานที่ได้มาโดยการฝ่าฝืนสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ไม่สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีในระดับมลรัฐ หรือในระดับสหพันธรัฐ เหตุผลหลักที่ศาลนำหลักเกณฑ์นี้มาใช้เป็นเพราะ ศาลเชื่อว่าการตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยขัดต่อรัฐธรรมนูญออกไป จะเป็นการยับยั้งตำรวจมิให้กระทำการใดๆ ที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ยังเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของศาล (Judicial Integrity) ที่เมื่อตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมแสดงได้ว่าศาลไม่สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน¹¹

นอกจากนี้ การตัดพยานตามหลัก Exclusionary Rule นี้ ได้ถูกตีความขยายออกไปอีก โดยอาศัยทฤษฎี “ผลไม่ของต้นไม่มีพิษ” (fruit of the poisonous tree) ซึ่งศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ต่อมาจากพยานหลักฐานชิ้นแรกที่เกิดจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าพยานหลักฐานชิ้นหลังจะได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายก็ตาม เนื่องจากถือว่าพยานหลักฐานชิ้นหลังนี้ได้รับพิษของพยานหลักฐานชิ้นแรกที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยผลของการอาศัยทฤษฎีนี้ ทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาทั้งหมด แม้จะ

¹¹ ธนา แสงพิทักษ์, “สิทธิที่จะได้รับทราบข้อกล่าวหา”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2547), น. 46.

เกิดจากการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพียงครั้งแรกครั้งเดียว ก็ไม่สามารถนำพยานหลักฐานเหล่านั้นทั้งหมดไปใช้ประโยชน์ใดๆ ได้ทั้งสิ้น¹²

แต่การตีความของศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับหลักการตัดพยาน Exclusionary Rule ประกอบกับทฤษฎี “ผลไม้ของต้นไม้ไม่มีพิษ” นี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ถึงความเหมาะสมอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการตีความดังกล่าว อาจเป็นช่องทางที่ทำให้ผู้กระทำผิดสามารถหลุดรอดจากการลงโทษได้ และการตีความเช่นนี้ก็เพียงความเห็นของศาลฎีกาซึ่งมิได้มีการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงไม่น่าจะต้องผูกพันให้มลรัฐต่างๆ ต้องถือปฏิบัติตาม ทำให้ต่อมาศาลฎีกาได้ปรับเปลี่ยนมุมมองโดยมีความระมัดระวังในการใช้ หลักการตัดพยาน Exclusionary Rule ประกอบกับทฤษฎี “ผลไม้ของต้นไม้ไม่มีพิษ” โดยศาลได้นำเอาทฤษฎีอื่นมาประกอบการพิจารณา เพื่อให้เกิดความรัดกุมในการตัดพยานมากขึ้น เช่น¹³

- ทฤษฎีการชั่งผลได้ผลเสีย (balancing test) กล่าวคือ ให้พิจารณาผลประโยชน์ในแง่ของความยับยั้งต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะกระทำผิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน กับผลประโยชน์สาธารณะในการลงโทษจำเลยในคดีนั้นว่า ควรจะตัดพยานหลักฐานนั้นหรือไม่

- ทฤษฎีความบริสุทธิ์ใจ (good faith exception) เช่น แม้พยานหลักฐานนั้นจะได้อามาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เนื่องจาก เจ้าหน้าที่ผู้กระทำนั้นเข้าใจโดยสุจริตว่าตนมีอำนาจกระทำได้ หรือเข้าใจว่าได้กระทำโดยถูกต้องแล้ว การตัดพยานหลักฐานที่ได้มาจึงมิได้เป็นการยับยั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐในการกระทำผิดกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน การตัดพยานในกรณีนี้จึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการตัดพยานตาม Exclusionary Rule ดังนั้น จึงไม่มีประโยชน์ที่จะตัดพยานหลักฐานเหล่านั้นที่ได้มา

ดังนั้น โดยผลของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะมิได้แจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหา ย่อมไม่สามารถที่จะรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้¹⁴

¹² เรื่องเดียวกัน

¹³ เพิ่งอ้าง, น 47.

¹⁴ *United States v. Vonner*, 452 F.3d 560, 564 (6th Cir. 2006), *States v.*

Williams, 411 F.3d 675, 678 (6th Cir. 2005)

1.3 การบรรยายคำฟ้องและการพิพากษาไม่เกินคำขอ

คำฟ้องที่ปรากฏในระบบการดำเนินคดีอาญาของสหรัฐอเมริกาแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ¹⁵

- 1) complaint ใช้กับการดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะไม่รุนแรง
- 2) indictment ใช้กับการดำเนินคดีอาญาที่ร้ายแรง ตามที่กำหนดใน United States Sentencing Commission (U.S.S.C.) Rule 7 T18 (a) ซึ่งเป็นความผิดที่ฐานความผิดมีอัตราโทษประหารชีวิต จำคุกเกินกว่า 1 ปี หรือเป็นคดี hard labor โดยจะได้รับการพิจารณาคดีโดยคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury)
- 3) information ใช้กับการดำเนินคดีอาญาที่กระทำโดยพนักงานอัยการ และปราศจากการแทรกแซงของคณะลูกขุนใหญ่ (grand jury)

แม้คำฟ้องทั้ง 3 ลักษณะนี้จะนำไปใช้กับการดำเนินคดีอาญาที่แตกต่างกัน แต่สำหรับการบรรยายคำฟ้องทั้ง 3 ลักษณะนี้มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ต้องมีการบรรยายถึงศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาคดี ชื่อโจทก์และจำเลย เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำความผิด ในส่วนของข้อหาหรือข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิดเช่นไรนั้น แนวทางปฏิบัติจะต้องบรรยายโดยแยกฟ้องเป็นกระทงความผิดตามฐานความผิด โดยโจทก์ต้องบรรยายข้อเท็จจริงให้ครบถ้วนเข้ากับองค์ประกอบความผิดฐานนั้น ๆ อย่างเพียงพอที่จำเลยจะเข้าใจข้อหาได้ดี และเมื่อจะกล่าวถึงฐานความผิดอีกฐานหนึ่ง ก็ต้องบรรยายข้อเท็จจริงให้เข้ากับองค์ประกอบความผิดฐานอีกฐานหนึ่ง แม้บางครั้งโจทก์จะบรรยายข้อเท็จจริงเกินเลยไปจนครอบคลุมถึงฐานความผิดอื่นๆ ที่โจทก์ไม่ได้ฟ้อง กรณีนี้ ศาลสหรัฐอเมริกาจะไม่พิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดที่โจทก์ไม่ได้ฟ้อง ทั้งยังรวมไปถึงกรณีข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง แนวทางของศาลก็จะไม่พิพากษาลงโทษ แต่ในปัจจุบันศาลได้ผ่อนคลายนโยบายความเคร่งครัดดังกล่าวไปมากแล้ว

เมื่อพิจารณาแนวทางปฏิบัติของการบรรยายคำฟ้องดังกล่าวมาข้างต้น นำไปสู่หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ เนื่องจากวิธีการบรรยายคำฟ้องในคดีอาญามีลักษณะเป็นการบรรยายข้อเท็จจริงเฉพาะเท่าที่จะปรับเข้ากับองค์ประกอบความผิดที่โจทก์ต้องการเท่านั้น ไม่ได้บรรยายถึงการกระทำของจำเลยทั้งหมดอันศาลอาจนำข้อเท็จจริงอื่นๆ ไปพิจารณาพิพากษา

¹⁵ ธีระ ละมุลตรี, “หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ: ศึกษาปัญหาการบรรยายฟ้อง” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 58-63.

ลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ ตามหลักการพิพากษาไม่เกินคำขอ ศาลจึงต้องผูกมัดที่จะต้องพิจารณาพิพากษาตามข้อหาในคำฟ้องเท่านั้น และหากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องไม่เพียงพอที่จะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ ศาลต้องยกฟ้องคดีนั้น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาของกฎหมายคอมมอนลอว์¹⁶

อย่างไรก็ตาม หลักการพิพากษาไม่เกินคำขอของสหรัฐอเมริกา ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่ปรากฏว่าโจทก์บรรยายคำฟ้องอันเป็นความผิดฐานหนึ่ง แต่ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการบรรยายฟ้องนั้นได้ครอบคลุมฐานความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยกว่า ศาลก็สามารถพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดที่ร้ายแรงน้อยกว่าที่โจทก์บรรยายฟ้องซึ่งเป็นการผิดที่ร้ายแรงมากกว่าได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่เรียกว่า “issuer included offence doctrine” ซึ่งได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ในกรณีที่เป็นการฟ้องลักษณะ indictment หากปรากฏว่าคณะลูกขุนวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดในฐานความผิดที่กล่าวในคำฟ้องดังกล่าว แต่ในข้อเท็จจริงที่ได้บรรยายฟ้องไว้ครอบคลุมหรือรวมข้อหาอันเป็นความผิดฐานอื่น ๆ ไว้ ซึ่งไม่เกินอำนาจศาล คณะลูกขุนอาจวินิจฉัยให้จำเลยมีความผิดในความผิดฐานอื่นนั้นได้¹⁷

นอกจากนี้ นักทฤษฎีกฎหมายอาญา เชื่อว่าการมีคำพิพากษานั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดและบุคคลอื่นเอาเป็นแบบอย่างในการก่อให้เกิดอาชญากรรมแบบเดียวกันนี้อีกในอนาคต 2) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการตอบแทนการกระทำที่เป็นความผิดอาญานั้นต้องได้รับการลงโทษทางอาญาที่สาสม โดยในการทำคำพิพากษานั้น ผู้พิพากษาควรกำหนดโทษเพียงระดับต่ำที่สุดเท่าที่จะสามารถทำคำพิพากษานั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีคำพิพากษาได้¹⁸

อย่างไรก็ตาม ก่อนปี 1980 ศาลของมลรัฐใช้ระบบการทำคำพิพากษาโดยไม่มีคะแนนอนตายตัว ผู้พิพากษาสามารถกำหนดและทำคำพิพากษาโดยใช้การไตร่ตรองของตนเองได้อย่างเป็นอิสระ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ระบบการมีคำพิพากษาเช่นนี้ ทำให้เกิดคำพิพากษาที่มี

¹⁶ เฟิงอ้วง, น. 63. อ้างถึง T.R. Fitzwalter, Bulter&Morston Garsia, Achbold, “pleading evidence and practice in criminal cases”, 38th Edition (London: Sweet&Maxwell Limited, 1973), p. 65.

¹⁷ เฟิงอ้วง.

¹⁸ Sentencing: an overview, <http://topics.law.cornell.edu/wex/sentencing> , as of 27/2/2009.

ความแตกต่างระหว่างผลที่ได้รับจากการกระทำความผิดที่เหมือนกัน จนมีความพยายามที่จะปฏิรูประบบการทำคำพิพากษาขึ้น สภาของเกรส จึงผ่านกฎหมาย the Comprehensive Crime Control Act of 1984, ซึ่งมีบทบัญญัติซึ่งก่อให้เกิดกฎหมายเกี่ยวกับการทำคำพิพากษาที่เรียกว่า the Sentencing Reform Act ในเวลาต่อมา โดยความพยายามนี้ได้เปลี่ยนระบบการทำคำพิพากษาไปสู่ระบบที่มีความแน่นอนยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาของเกรสได้วางเงื่อนไขให้ United States Sentencing Commission (U.S.S.C.) กำหนดและประกาศใช้ประมวลวิธีการทำคำพิพากษาที่มีความแน่นอน ที่เรียกว่า “Federal Sentencing Guidelines” โดยระบบที่ U.S.S.C. กำหนดนั้นได้ให้ผู้พิพากษาของแต่ละมลรัฐ ต้องมั่นใจในคำพิพากษานั้นว่าได้สะท้อนผลของการกระทำอาชญากรรมที่รุนแรงจะได้รับการลงโทษอย่างเพียงพอที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ในการยับยั้งการกระทำ ความผิดได้¹⁹

อนึ่ง เนื่องจาก Federal Sentencing Guidelines ซึ่งมีผลบังคับในปี 1987 เป็นเพียงแนวทางที่ไม่มีผลบังคับที่ศาลในแต่ละมลรัฐจะต้องนำไปกำหนดเป็นนโยบายในการมีแบบฟอร์มของการทำคำพิพากษาสำหรับเพื่อลงโทษจำเลย แต่ Federal Sentencing Guidelines เพียงแต่ก่อให้เกิดมาตรฐานในการทำคำพิพากษา ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันของปัจจัยต่างๆในแต่ละคดี ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นย่อมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของจำเลยและผลร้ายที่เกิดจากการกระทำนั้น²⁰

ต่อมาปรากฏว่าศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้ปรับแนวทางที่ U.S.S.C. กำหนด โดยปรากฏในคดี *Mistretta v. United States*, 488 U.S. 362 (1989) ซึ่งทำการพิพากษาโดยไม่คำนึงถึงการวางเงื่อนไขของสภาของเกรสที่ให้ไว้แก่ U.S.S.C. และต่อมาปรากฏในคดี *United States v. Booker*, 543 U.S. 20 (2005) ศาลฎีกาก็ได้ฝ่าฝืนโดยทำคำพิพากษาที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติ อันเป็นการฝ่าฝืนการให้ความคุ้มครองสิทธิตาม Bill of Rights (Sixth Amendment) ซึ่งการตัดสินดังกล่าวได้ถูกโจมตีเป็นอย่างมาก เพราะศาลพิพากษาคดีไปโดยอาศัยข้อเท็จจริงที่อยู่นอกเหนือจากข้อกล่าวหาที่ปรากฏในคำฟ้อง ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับโทษสูงขึ้น²¹ แต่ก็มีผู้มองว่า

¹⁹ *Ibid.*

²⁰ Federal Sentencing Guidelines, http://topics.law.cornell.edu/wex/federal_sentencing_guidelines , as of 27/2/2009.

²¹ Sentencing: an overview, <http://topics.law.cornell.edu/wex/sentencing> , as of 27/2/2009.

การตัดสินของศาลในคดี United States v. Booker นี้ อาจทำได้โดยไม่ถือเป็นการขัดกับ Federal Sentencing Guidelines เพราะ Federal Sentencing Guidelines เป็นเพียงแนวทางซึ่งไม่มีผลบังคับเป็นกฎหมาย และหากศาลได้ใช้ดุลยพินิจในการไต่ตรองอย่างรอบคอบแล้วทำคำพิพากษาต่างไปจาก Federal Sentencing Guidelines ผู้พิพากษาคคนนั้นก็ต้องอธิบายได้ว่า อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ได้ทำคำพิพากษาไปเช่นนั้น เพื่อที่ศาลอุทธรณ์จะได้ตรวจสอบคำพิพากษาดังกล่าวโดยสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีเหตุผลที่รับฟังได้เพียงพอ²²

อนึ่ง ได้มีการอธิบายถึงการทำคำพิพากษาตามหลักกฎหมายที่ศาลฎีกาได้วางไว้ในคดี United States v. Booker ว่า มีการเข้าใจผิดกันอย่างมาก เกี่ยวกับการทำคำพิพากษาตามหลักในคดี Booker ว่าศาลสามารถนำข้อเท็จจริงซึ่งไม่เคยปรากฏในกระบวนการพิจารณาคดีมาใช้ในการพิพากษาลงโทษจำเลยได้ แต่ความจริงแล้วในคดี Booker นี้ถือว่าข้อเท็จจริงที่ไม่ได้เสนอเข้ามาในคดีโดยจำเลย หรือใช้เพื่อพิสูจน์แก่คณะลูกขุนโดยปราศจากเหตุอันควรสงสัย ไม่อาจใช้เป็นข้อเท็จจริงเพื่อให้จำเลยต้องถูกพิพากษาให้รับโทษสูงกว่าโทษที่ควรจะได้รับสำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น อย่างไรก็ตาม หากศาลพบว่ามีข้อเท็จจริงที่อาจใช้เพื่อพิพากษาลงโทษจำเลยโดยลดหรือเพิ่มโทษซึ่งยังคงเป็นโทษที่อยู่ในช่วงของบทกำหนดโทษตามที่กฎหมายนั้นบัญญัติไว้ ก็ให้สามารถใช้ข้อเท็จจริงที่ไม่เคยปรากฏในระหว่างการพิจารณาคดีมาลงโทษจำเลยได้ แต่ทั้งนี้ การใช้ข้อเท็จจริงดังกล่าว ต้องไม่เป็นการฝ่าฝืน การให้ความคุ้มครองสิทธิตาม Bill of Rights (Sixth Amendment) ด้วย²³

ทั้งนี้ การใช้ข้อเท็จจริงนอกฟ้องตามหลัก Booker นั้น ต้องพิจารณาถึงการใช้อ้างอิงข้อเท็จจริงอยู่ 2 ส่วนคือ

1) ผลของข้อเท็จจริงนั้นเป็นการชี้นำไปสู่การพิพากษาลงโทษที่เกี่ยวข้องกันหรือไม่ (Relevant Conduct) เช่น เกี่ยวข้องกันเพราะข้อเท็จจริงนั้นเป็นการกระทำของจำเลยที่เป็น

²² Federal Sentencing Guidelines, http://topics.law.cornell.edu/wex/federal-sentencing_guidelines , as of 27/2/2009.

²³ UNITED STATES COURT OF APPEALS FOR THE SIXTH CIRCUIT ตีความและอธิบายไว้ในคำร้องที่ NO. 05-5929, September 7, 2006 ระหว่าง UNITED STATES v. LARRY PAUL BERGOLD, JR., <http://www.ca6.uscourts.gov/opinions.pdf/06a0676n-06.pdf>, as of 4/3/2009.

การให้คำมั่น ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำ ออกคำสั่ง ชักชวน จัดการ หรือแสดงเจตนาที่จะก่อให้เกิดการกระทำความผิด ซึ่งข้อเท็จจริงนั้นเกิดขึ้นหรือพบในระหว่างการพิจารณาคดี

2) ความเป็นเหตุเป็นผลของการพิพากษาลงโทษ (Reasonableness) ซึ่งการที่ศาลจะใช้ข้อเท็จจริงนอกจากที่ปรากฏในกระบวนการพิจารณาคดีมาลงโทษจำเลยตามหลัก Booker นี้ ศาลมีหน้าที่ต้องอธิบายและทำความเข้าใจแก่คู่ความและศาลที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบการตัดสินใจคดี (ศาลในระดับที่สูงขึ้นไป) ถึงเหตุผลที่ใช้ข้อเท็จจริงนั้นด้วย

2. ประเทศอังกฤษ

2.1 วิธีการแจ้งข้อหา

ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศอังกฤษเป็นระบบกล่าวหา โดยทั่วไปพนักงาน ตำรวจมีหน้าที่สืบสวนและฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล ส่วนเอกชน เจ้าพนักงานอื่นของรัฐ หรือเจ้าพนักงานส่วนกลางปกครองท้องถิ่นก็ชอบที่จะฟ้องร้องคดีอาญาได้เช่นเดียวกัน และเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น เจ้าพนักงานตำรวจมีสิทธิที่จะสอบถามปากคำจากบุคคลใดๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือไม่ และเมื่อตัดสินใจที่จะกล่าวหาบุคคลใดบุคคลหนึ่งว่ากระทำความผิดอาญาแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจจะต้องแจ้งข้อหาให้บุคคลนั้นทราบ²⁴ และให้คำเตือนแก่บุคคลนั้นก่อนที่จะตั้งคำถาม ทั้งนี้ การแจ้งข้อหาให้แก่ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา นั้น เจ้าพนักงานตำรวจต้องแจ้งเรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่กล่าวหาผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดขึ้นอันเป็นความผิดนั้นเอง²⁵

หลังจากพนักงานตำรวจได้นำตัวผู้ต้องสงสัยมายังศาลแล้ว ผู้พิพากษาซึ่งเรียกว่า มาจิสเตรสจะพิจารณาถึงกระบวนการพิจารณาต่อไปว่าจะจะเป็นไปแบบ ซัมมารี ไทรอัล (summary trial) หรือแบบอินไดเมนต์ (trial on indictment) ซึ่งการพิจารณาคดีอาญาแบบอินไดเมนต์นี้ปกติศาลจะเป็นผู้ทำการไต่สวนแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งถือเป็นขั้นตอนเริ่มต้นของการพิจารณาคดี เป็นไปตาม the Magistrates Courts Act 1952 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย the Criminal Justice Act 1967 โดยกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการแจ้งข้อหาในชั้นพิจารณาอยู่ที่ จำเลยจะต้องทราบล่วงหน้าถึงสภาพของคำฟ้องของโจทก์และพยานที่โจทก์จะนำมาพิสูจน์²⁶ แสดงให้เห็นว่าในกระบวนการพิจารณาชั้นนี้มีการแจ้งรายละเอียดของการกระทำที่กล่าวหาว่าทำผิดตามที่ปรากฏในคำฟ้องให้แก่จำเลยทราบด้วย โดยเมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลที่มีอำนาจพิจารณาแล้ว ศาลจะอ่าน

²⁴ คณิ่ง ภาไชย, “วิธีพิจารณาคดีอาญาตามกฎหมายอังกฤษ”, วารสารอัยการ, ฉบับที่ 109, ปีที่ 10, น. 21 (มกราคม 2530).

²⁵ นิรันดร์ เสียมทอง “การแจ้งข้อหาในคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวน”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), น. 115.

²⁶ สุนัย มโนมัยอุดม, “ระบบกฎหมายอังกฤษ”, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), น.181.

คำฟ้องให้จำเลยฟัง และสอบถามว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ จำเลยจะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ หรือจะไม่ยอมให้การใดๆ เลยก็ได้ ซึ่งเรียกกระบวนการในช่วงนี้ว่า arraignment²⁷

2.2 พยานหลักฐานที่ได้มาจากการแจ้งข้อหาโดยไม่ชอบ

การดำเนินคดีอาญาของอังกฤษมีลักษณะเป็นการต่อสู้ระหว่างคู่ความทำนองเดียวกับคดีแพ่ง โดยคู่ความมีสิทธินำพยานหลักฐานมาแสดงในศาลตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐาน ซึ่งผู้พิพากษามีบทบาทอย่างยิ่งในระบบสืบพยาน โดยมีอำนาจเรียกเอาพยานหลักฐานที่เห็นว่าจำเป็นในการพิสูจน์ความผิดเข้ามาในคดีได้

อย่างไรก็ตาม นอกจากศาลจะมีดุลยพินิจในการเรียกพยานหลักฐานเข้ามาในคดีแล้ว ศาลยังมีดุลยพินิจในการตัดพยานหลักฐานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ในการพิจารณาตัดพยานหลักฐานออกจากกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของอังกฤษ ก็มีการนำเอาหลัก Exclusionary Rule ประกอบกับทฤษฎี “ผลไม่ของต้นไม่มีพิษ” ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา มาเป็นแนวทางในการใช้ดุลยพินิจที่จะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายออกไปด้วยเช่นกัน เช่น ตามกฎหมาย the Police and Criminal Evidence Act 1984 มาตรา 78²⁸ โดยกฎหมายดังกล่าวเกิดขึ้นจากคดี Regina v- Quinn Crim L.R. 581 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของศาลใน

²⁷ เฟิงอ้าง, น. 184.

²⁸ Section 78 of the Police and Criminal Evidence Act 1984

(1) In any proceedings the court may refuse to allow evidence on which the prosecution proposes to rely to be given if it appears to the court that, having regard to all the circumstances, including the circumstances in which the evidence was obtained, the admission of the evidence would have such an adverse effect on the fairness of the proceedings that the court ought not to admit it.

(2) Nothing in this section shall prejudice any rule of law requiring a court to exclude evidence.

(3) This section shall not apply in the case of proceedings before a magistrates' court inquiring into an offence as examining justices.

การอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม²⁹ โดยกฎหมายฉบับนี้ได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลยพินิจไม่รับฟังพยานหลักฐานใดๆ ซึ่งเสนอเข้ามาเพื่อใช้ในกระบวนการพิจารณาคดี หากการรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นจะมีผลกระทบต่อความยุติธรรมในกระบวนการพิจารณาซึ่งศาลไม่ควรรับฟัง ทั้งนี้ บทบัญญัติของกฎหมาย ยังให้เครื่องมือในการต่อสู้คดีแก่ผู้ต้องหาในอันที่จะร้องขอมิให้ศาลรับฟังคำให้การ หากคำให้การนั้นมีข้อต่อสู้ โดยข้อต่อสู้ที่ผู้ต้องหาจะยกขึ้นอ้าง เช่น กล่าวหาว่าคำรับสารภาพนั้นไม่น่าเชื่อถือ หรือไม่ยุติธรรม เป็นต้น³⁰

นอกจากนี้ การใช้ดุลยพินิจในการไม่รับฟังพยานหลักฐาน ที่ปรากฏในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ยังให้อำนาจศาลในการตัดพยานหลักฐานที่รับฟังได้อื่นๆ ซึ่งเมื่อชั่งน้ำหนักพยานแล้วมีน้ำหนักน้อย เนื่องจากเป็นพยานที่ทำให้ผู้ต้องหาต้องเสียเปรียบในการนำพยานหลักฐานอื่นๆ เข้าสู่กระบวนการพิจารณา ซึ่งปัจจุบันไม่พบเห็นว่ามีการใช้ดุลยพินิจในแนวทางนี้ โดยมักอ้างถึงการใช้ดุลยพินิจตาม the Police and Criminal Evidence Act 1984 มาตรา 78 เสียมากกว่า³¹

ด้วยเหตุดังกล่าว หากมีการยกประเด็นเรื่องพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ เนื่องจากการไม่แจ้งข้อหาให้ถูกต้อง ซึ่งมีผลทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาขึ้น กฎหมายของอังกฤษให้อำนาจแก่ศาลในการใช้ดุลยพินิจที่จะตัดและไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้

2.3 การบรรยายคำฟ้องและการพิพากษาไม่เกินคำขอ

การที่ศาลอังกฤษมีการพิจารณาคดีอาญาโดยคณะลูกขุน ศาลจึงเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่สรุปข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีทั้งหมดให้ลูกขุนเข้าใจว่าประเด็นแห่งคดีมีเพียงใด โดยทำหน้าที่สรุปข้อเท็จจริงในคดีตลอดทั้งอธิบายปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับคดีนั้นให้คณะลูกขุน

²⁹ Confession and Breaches of Police and Criminal Evidence Act (PACE): Unfairly Obtained Evidence http://www.cps.gov.uk/legal/a_to_c/confession_and_breaches_of_police_and_criminal_evidence_act/#P76_6789 ,as of 26/2/2009.

³⁰ http://www.forensicmed.co.uk/law_of_evidence.htm , as of 26/2/2009.

³¹ *Ibid.*

ฟ้อง³² ทั้งนี้ รูปแบบของคำฟ้องที่ปรากฏในอังกฤษในปัจจุบัน³³ จะเป็นคำฟ้องที่เรียกว่า “Indictment” ซึ่งเป็นคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามแบบที่กฎหมายกำหนด (Indictment Act 1915)

คำฟ้องแบบ Indictment ในส่วนของการบรรยายฐานความผิด (the statement of offence) นั้น แม้โจทก์จะสามารถฟ้องคดีโดยระบุกระทงความผิดมากกว่าหนึ่งกระทงขึ้นไปได้ในคำฟ้องเดียว แต่การระบุฐานความผิดในแต่ละกระทงนั้นต้องระบุเพียงฐานความผิดเดียวเท่านั้น และแม้โจทก์จะระบุกระทงความผิดมากกว่าหนึ่งกระทง แต่คณะลูกขุนสามารถเลือกวินิจฉัยเพียงกระทงความผิดเดียวก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับคณะลูกขุนจะเห็นว่าพยานหลักฐานที่มีอยู่น่าเชื่อถือเพียงใด

สำหรับในส่วนการบรรยายรายละเอียดของความผิด (particular of offence) นั้น กำหนดให้มีการระบุชื่อของจำเลย การกระทำหรือดวงเวรอันเป็นความผิดต่อกฎหมาย เวลาและสถานที่ที่เกิดการกระทำผิด รวมทั้งรายละเอียดอย่างอื่นเกี่ยวกับการกระทำผิด และต้องแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความผิดอย่างเพียงพอที่จะแจ้งให้จำเลยทราบถึงข้อกล่าวหาว่าตนได้กระทำความผิดอย่างไร

อย่างไรก็ตาม แม้อุเหมือนว่ากฎหมายอังกฤษจะได้อำนาจให้การบรรยายฟ้องต้องใส่รายละเอียดต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด แต่ด้วยวิธีปฏิบัติและแนวทางการตีความที่ใช้ โดยวิธีการบรรยายเพียงการกล่าวถึงข้อเท็จจริงสั้นๆ ก็เป็นที่ยอมรับว่าการบรรยายเพียงสั้นๆ นั้นก็ถือว่าเพียงพอแล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียด ก็ถือว่าเพียงพอที่จะถือเป็นคำฟ้องได้ โดยสามารถใช้ถ้อยคำสั้นๆ ใช้ภาษาธรรมดา หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เทคนิคที่เข้าใจยาก และไม่จำเป็นต้องใส่องค์ประกอบความผิดลงไป แต่ในกรณีที่มาตราความผิดที่อ้างถึงนั้นมีหลายอนุมาตรา ก็ให้ระบุถึงไว้ด้วย³⁴ เช่น

³² ประทีป ทองสิมา, “ระบบลูกขุนสำหรับประเทศไทย”, (วิทยานิพนธ์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), น. 31.

³³ ในระบบคำฟ้องของอังกฤษ มีคำฟ้อง 3 แบบ คือ 1) Indictment 2) Criminal Information 3) Coroner’s Inquest แต่คำฟ้องแบบ Criminal Information และ Coroner’s Inquest มีน้อยมาก. ธีระ ละมุลตรี, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 15*, น. 49.

³⁴ John Speak, “Emmins on Criminal Procedure”, (London: Blackstone Press Limited, 1995), p. 58.

- การบรรยายถึงตัวจำเลย เพียงแต่กล่าวถึงข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะทราบตัวจำเลย ไม่จำเป็นต้องระบุที่อยู่ ลักษณะท่าทาง การศึกษา หรืออาชีพ และหากไม่ทราบชื่อหรือมีเหตุไม่สมควรจะเปิดเผยชื่อจำเลย ก็อาจไม่ต้องระบุชื่อก็ได้
- การบรรยายถึงตัวผู้เสียหาย ไม่จำเป็นต้องบรรยายถึงตัวผู้เสียหาย เว้นแต่ผู้เสียหายเป็นสาระสำคัญของฐานความผิด
- การบรรยายถึงเวลา กำหนดให้ต้องกล่าวถึงวัน เดือน ปี ที่เกิดการกระทำ ความผิด แต่ไม่จำเป็นต้องระบุเวลาที่ถูกต้องแน่นอน เว้นแต่เวลาจะเป็นสาระสำคัญของฐานความผิดหากกระทำความผิดในเวลาที่แตกต่างกัน
- การบรรยายถึงสถานที่ เพียงระบุถึงเขตที่เกิดการกระทำความผิดก็เพียงพอ
- การบรรยายกระทงความผิด ประกอบด้วยฐานความผิด ชื่อฐานความผิดสั้นๆ โดยหากเป็นการฟ้องจำเลยในหลายกระทงความผิด ฐานความผิดที่อ้างนั้นต้องเป็นการกล่าวหาในข้อเท็จจริงเดียวกัน³⁵

จะเห็นได้ว่าการบรรยายฟ้องดังกล่าว ในทางตัวบทกฎหมายได้กำหนดให้การบรรยายฟ้อง Indictment ต้องมีประเด็นชัดเจนตามที่กำหนดเพื่อเสนอต่อคณะลูกขุน และต้องสามารถอธิบายให้คณะลูกขุนทราบได้ว่าเป็นการพิจารณาคดีเกี่ยวกับอะไร แต่ในปัจจุบันคำฟ้อง Indictment กลายเป็นเพียงเอกสารธรรมดาชิ้นหนึ่งที่ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่ามีการกระทำความผิดเท่านั้น³⁶

เมื่อพิจารณาได้ความว่าข้อเท็จจริงที่จำเลยกระทำเป็นความผิดที่ไม่ได้ฟ้องร้องกล่าวหา ในการพิพากษาคดีซึ่งต้องกระทำภายในขอบเขตที่ระบุไว้ในคำฟ้อง มิเช่นนั้นย่อมเป็นการพิพากษานอกฟ้องนอกประเด็น ประกอบกับศาลต้องวางเฉยในกระบวนการพิจารณาคดี โดยวินิจฉัยตามที่ปรากฏในคำฟ้อง กรณีย่อมไม่สามารถวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดในข้อหาที่แตกต่างจากข้อหาในคำฟ้องได้เลยเพราะจะเป็นการพิพากษานอกฟ้องนอกประเด็นไป และเมื่อพิจารณาแนวทางการบรรยายคำฟ้องของอังกฤษดังแนวทางที่กล่าวมาข้างต้น คือ สั้นและไม่มีรายละเอียดมากนัก การพิพากษาจึงมักจะต้องยกฟ้องเพราะมีอาจพิพากษาเกินกว่าคำขอได้ อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวได้ถูกผ่อนคลายนลงโดยให้ศาลใช้ดุลยพินิจลงโทษจำเลยได้ หากปรากฏว่าจำเลยได้ให้

³⁵ ธีระ ละมุลตรี, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 15, น. 47.

³⁶ Michael Bowes, *supra* note 7 p.114.

ความยินยอมให้การรับสารภาพด้วยความสมัครใจด้วยตนเอง³⁷ โดยต้องปรากฏว่าลักษณะของการกระทำความผิดคล้ายคลึงกันในเมื่อคำฟ้องได้กล่าวบรรยายให้เห็นได้ว่าการกระทำความผิดได้ครอบคลุมถึงความผิดที่เบากว่านั้น ศาลสามารถพิพากษาลงโทษจำเลยในฐานความผิดที่เบากว่าได้แม้จะไม่ปรากฏข้อหาในคำฟ้องก็ตาม ก็ไม่เป็นการพิพากษานอกฟ้องนอกประเด็น เช่น³⁸

- ฟ้องว่ากระทำความผิดฐานทำให้แท้งลูก อาจวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานทำลายเด็กได้ (Abortion-Child Destruction)
- ฟ้องว่ากระทำความผิดโดยการขบขี้ประมาทหรือหวาดเสียวเป็นเหตุให้เกิดความตาย อาจวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานขบขี้โดยประมาทหรือหวาดเสียวได้
- ฟ้องว่ากระทำความผิดฆ่าคนตายโดยเจตนา อาจวินิจฉัยว่าเป็นความผิดฐานฆ่าโดยไม่เจตนา หรือฆ่าโดยบันดาลโทสะ

นอกจากนี้ ยังปรากฏอยู่ในกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ศาลสามารถพิพากษาได้แม้ข้อเท็จจริงที่ได้จะต่างจากข้อหาที่กล่าวมาในคำฟ้อง เช่น section 6(3)(4) ของ the Criminal Act 1967³⁹ โดยบทบัญญัติดังกล่าวนี้ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า ในกรณีที่คำฟ้องลักษณะ

³⁷ คณิง ภาไชย, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 24, น. 16.

³⁸ เฟิงอ้าง, น. 15.

³⁹ section 6(3)(4) ของ the Criminal Act 1967 บัญญัติว่า

(3) Where, on a person's trial on indictment for any offence except treason or murder, the jury find him not guilty of the offence specifically charged in the indictment, but the allegations in the indictment amount to or include (expressly or by implication) an allegation of another offence falling within the jurisdiction of the court of trial, the jury may find him guilty of that other offence or of an offence of which he could be found guilty on an indictment specifically charging that other offence.

(4) For purposes of subsection (3) above any allegation of an offence shall be taken as including an allegation of attempting to commit that offence; and where a person is charged on indictment with attempting to commit an offence or with any assault or other act preliminary to an offence, but not with the completed offence, then (subject to the discretion of the court to discharge the jury with a view to the preferment of an indictment for the completed offence) he may be convicted of the offence charged notwithstanding that he is shown to be guilty of the completed offence.

indictment หากเป็นความผิดฐานกบฏหรือความผิดฐานฆาตกรรม หากปรากฏว่าคณะลูกขุนวินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดในฐานความผิดดังกล่าว แต่ในข้อเท็จจริงที่ได้บรรยายฟ้องไว้ครอบคลุมหรือรวมข้อหาอันเป็นความผิดฐานอื่นๆ ไว้ ซึ่งไม่เกินอำนาจศาล คณะลูกขุนอาจวินิจฉัยให้จำเลยมีความผิดในฐานความผิดอื่นนั้นได้ และในกรณีที่โจทก์ได้บรรยายฟ้องและตั้งข้อหาว่าเป็นการกระทำความผิดสำเร็จแล้ว แต่ปรากฏว่าการกระทำนั้นเป็นเพียงการพยายามกระทำความผิด หรือเป็นการพยายามกระทำความผิดที่ไม่สามารถเป็นได้อย่างแน่แท้ ก็สามารถวินิจฉัยความผิดในฐานพยายามนั้นได้ โดยไม่ถือว่าเป็นการพิพากษาเกินคำขอ

อนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าลักษณะการบรรยายคำฟ้องของอังกฤษเป็นการบรรยายด้วยถ้อยคำสั้นๆ เฉพาะที่เป็นองค์ประกอบความผิดที่กล่าวหาเท่านั้น ย่อมทำให้จำเลยไม่อาจเข้าใจถึงข้อเท็จจริงใดๆ ที่ตนถูกกล่าวหาว่าได้กระทำลงว่าเป็นความผิดกฎหมายอย่างไร ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมแก่จำเลยในการพิจารณาคดี ด้วยเหตุดังกล่าว ในจึงได้เกิด “หลักเปิดเผย” (Disclosure) ในการฟ้องร้องคดีอาญา เช่น ในการเปิดเผย Advance Information จะทำให้จำเลยทราบรายละเอียดหรือข้อสรุปของพนักงานอัยการเมื่อผู้ต้องหาพร้อมขอ การเปิดเผยดังกล่าวก็มีไว้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือให้ผู้ต้องหาตัดสินใจในการพิจารณาหรือแก้ฟ้อง ตาม the Criminal Law Act 1977 Section 48 และ the Magistrates Court (Advance Information) Rules 1985⁴⁰

ดังนั้น การพิพากษาของศาลอังกฤษจึงมีการบรรยายคำฟ้องซึ่งมีลักษณะที่ไม่ได้ทำให้ผู้ต้องหาสามารถเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่กล่าวอ้างว่าเป็นความผิดได้ดีเท่าที่ควร เนื่องจากการตีความในทางปฏิบัติที่จะบรรยายคำฟ้องด้วยถ้อยคำสั้นๆ เฉพาะที่เป็นองค์ประกอบความผิด และไม่มีรายละเอียดอื่นๆ และแม้จะมีหลักเปิดเผยเกิดขึ้นเพื่อความยุติธรรมแก่จำเลยในอันที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงมากขึ้น แต่ผู้เขียนก็เห็นว่ามิได้ช่วยแก้ไขปัญหาข้อนี้เท่าที่ควร เนื่องจากหากจำเลยไม่ขอใช้สิทธิที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงเพิ่มเติม จำเลยก็ไม่อาจทราบข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดแห่งการกระทำผิดของตนได้

นอกจากนี้ ในส่วนของการพิพากษาคดีของศาลอังกฤษ ก็ได้ผ่อนคลายความเคร่งครัดในการที่จะต้องพิพากษาไม่เกินกว่าคำขอที่ปรากฏในคำฟ้องลง โดยฝ่ายนิติบัญญัติได้ออกกฎหมายที่กำหนดตัวอย่างฐานความผิดที่มีความใกล้เคียงกัน และให้อำนาจศาลและคณะลูกขุน สามารถใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยการกระทำผิดของจำเลยว่าเป็นความผิดในอีกฐานความผิด

⁴⁰ Inigo Bing, *supra* note 24 p. 38. (อ้างถึงใน ธีระ ละมุลตรี, อ้างแล้ว เิงอรรรถที่ 15, น. 55.)

หนึ่งที่มีความใกล้เคียงกันกับฐานความผิดที่โจทก์ระบุมาในคำฟ้อง ทำให้ศาลสามารถลงโทษจำเลยที่กระทำความผิดได้แทนการยกฟ้องด้วยเหตุผลทางเทคนิค เพราะเหตุผลที่ว่า เป็นเรื่องที่โจทก์มิได้ประสงค์จะให้ลงโทษเนื่องจากมิได้ปรากฏในคำฟ้อง

3. ประเทศญี่ปุ่น

3.1 วิธีการแจ้งข้อหา

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการรับรองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1947 ซึ่งเป็นฉบับที่ยังคงใช้มาจนถึงทุกวันนี้ และด้วยความที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้มีนิสัยรักชาติและเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทำให้บุคคลที่จะต้องตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาได้รับการคุ้มครองสิทธิในการปฏิบัติอย่างกว้างขวางและเป็นจริง ทำให้มีปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาน้อยมาก

ในระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะเฉพาะ โดยการเริ่มดำเนินคดีอาญาจะต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาให้ชัดเจนเสียก่อน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการแจ้งข้อกล่าวหาที่ถูกต้องและทำให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เนื่องจากการตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาในญี่ปุ่นนั้นจะทำให้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญของบุคคลนั้นได้รับความกระทบกระเทือน โดยเฉพาะในขั้นตอนของการใช้มาตรการบังคับ เช่น การจับ การควบคุมตัว ซึ่งในขั้นตอนการดำเนินคดีอาญานั้น ปรากฏว่ามีการแจ้งข้อกล่าวหาอยู่ในหลายขั้นตอน ดังนี้⁴¹

(1) ในขั้นตอนการจับ

ประเทศญี่ปุ่นพยายามหลีกเลี่ยงมิให้มีการใช้มาตรการจับกับผู้ถูกกล่าวหาตั้งแต่นั้นในขั้นตอนแรก แต่หากจำเป็นต้องมีการจับแล้วก็จะให้ศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้มาตรการดังกล่าว ทั้งนี้ เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิที่บุคคลจะไม่ถูกจับโดยปราศจากหมายจับซึ่งออกโดยผู้พิพากษาที่มีอำนาจ⁴²

⁴¹ สรุปความจาก ธนา แสงพิทักษ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 11*, น. 50-62.

⁴² มาตรา 33 ของหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง แห่งรัฐธรรมนูญฯ ญี่ปุ่น บัญญัติว่า "Article 33 No person shall be apprehended except upon warrant issued by a competent judicial officer which specifies the offense with which the person is charged, unless he is apprehended, the offense being committed."

หากเป็นกรณีที่เป็นกรจับตามปกติซึ่งต้องมีการออกหมายจับโดยผู้พิพากษา ในหมายจับนั้นต้องมีการแสดงรายละเอียดของข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิดอาญาตามเหตุที่ออกหมายจับ ทั้งนี้ ตามมาตรา 200 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น ซึ่งกำหนดให้หมายจับต้องรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของผู้ต้องสงสัย การกระทำความผิด ใจความสำคัญของข้อเท็จจริงตามข้อกล่าวหา สถานที่ที่จะนำตัวไปควบคุม ระยะเวลาที่หมายมีผลใช้บังคับ เป็นสำคัญ⁴³ ในทางปฏิบัติแล้วเจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอออกหมายจับ เมื่อได้รับหมายจับแล้วมักจะแนบรายละเอียดอันเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องไว้ด้านหลังของหมายจับเสมอ เพื่อให้ผู้ที่นำหมายจับไปใช้สามารถเข้าใจถึงความเป็นมาของการออกหมายจับได้ ทั้งนี้ หมายจับดังกล่าวจะได้ถูกนำไปแสดงต่อผู้ที่ถูกจับ ทำให้ผู้ถูกจับทราบรายละเอียดของข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของการกระทำความผิดอาญาที่เป็นเหตุให้ต้องถูกจับได้

อย่างไรก็ตาม ในกรณีการจับโดยฉุกเฉิน เช่น เป็นความผิดซึ่งหน้า ซึ่งถือเป็นเป็นข้อยกเว้นของการจับในกรณีปกติ ให้สามารถทำการจับได้โดยไม่ต้องมีการออกหมายจับโดยผู้พิพากษาก่อน โดยต้องแจ้งแก่ผู้ถูกจับถึงเหตุที่ต้องจับอย่างฉุกเฉินด้วย แต่เมื่อได้จับตัวผู้ต้องหา

⁴³ Article 200 of the Code of Criminal Procedure (Act No. 131 of 1948)

(1) An arrest warrant shall contain the name and residence of the suspect, the charged offense, a gist of the alleged facts of the crime, the public office or other place where the suspect is to be brought, the valid period and a statement that after expiry of the valid period the arrest warrant shall not be executed but shall be returned, the date of issue, and other matters as prescribed in the Rules of Court; and the judge shall affix his/her name and seal to it.

(2) The provisions of paragraphs (2) and (3) of Article 64 shall apply mutatis mutandis to the arrest warrant.

แล้ว จะต้องมาดำเนินการขอลอกหมายจับย้อนหลังในทันทีภายในระยะเวลาที่ต่อเนื่องกับการจับ
 ทั้งนี้ ตามมาตรา 210 และ 211 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น⁴⁴

(2) ขั้นตอนการรับมอบตัวผู้ถูกจับ

เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับมอบตัวผู้ถูกจับซึ่งถูกส่งตัวมายังที่ทำการของเจ้าหน้าที่
 ตำรวจภายใน 24 ชั่วโมงแล้ว จะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกจับทราบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในครั้ง
 นี้จะเป็นการแจ้งโดยละเอียดและเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาไว้เป็นหลักฐาน
 เพราะการไม่ได้แจ้งข้อกล่าวหาอย่างถูกต้องจะถือว่าเป็นการจับโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และ
 ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปล่อยตัวผู้ถูกจับในทันที

และเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับมอบตัวและแจ้งข้อกล่าวหาเรียบร้อยแล้ว เจ้าหน้าที่
 ตำรวจต้องส่งตัวผู้ถูกจับให้แก่พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง และเมื่อได้ส่งตัวผู้ถูกจับให้แก่
 พนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามมาตรา 204 ของประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นในทันที กล่าวคือ พนักงานอัยการต้องแจ้งผู้ต้องสงสัย
 ในทันทีซึ่งใจความสำคัญของข้อเท็จจริงซึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิด โดยอธิบายว่าการกระทำนั้น
 เป็นไปตามองค์ประกอบความผิดทางอาญาอย่างไร เป็นความผิดตามกฎหมายใด และมีโทษอย่างไร
 และสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความ ซึ่งตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้รับตัวผู้ถูก
 จับได้ดำเนินการแล้ว พนักงานอัยการไม่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้อีก แต่ในทางปฏิบัติแล้ว พนักงาน

⁴⁴ มาตรา 210 ประกอบกับมาตรา 211 กำหนดเหตุในการจับกรณีฉุกเฉินไว้ว่า เมื่อ
 ปรากฏว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดอาญาซึ่งต้องระวางโทษประหารชีวิต
 หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือการลงโทษให้ทำงานหรือโทษจำคุกซึ่งมีระวางโทษสูงสุดเกินสามปี และมี
 ความจำเป็นเร่งด่วน และยังไม่อาจยื่นคำร้องเพื่อขอให้ผู้พิพากษาออกหมายจับได้ พนักงานอัยการ
 ผู้ช่วยอัยการ หรือพนักงานตำรวจอาจจับผู้ต้องสงสัยได้โดยแจ้งต่อผู้ต้องหาถึงเหตุผลข้างต้น ใน
 กรณีนี้ ให้ดำเนินการตามวิธีการออกหมายจับในทันที เพื่อร้องขอให้ผู้พิพากษาออกหมายจับ หาก
 ไม่อาจออกหมายจับได้ ให้ปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยทันที

อัยการจะปฏิบัติตามมาตรา 204(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁵ เพื่อเป็นการประกันว่าผู้ถูกจับได้รับทราบข้อกล่าวหาโดยชอบแล้ว

(3) ขั้นตอนการสอบสวน

เมื่อมีการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการ จะต้องมีการแจ้งถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด และอธิบายถึงองค์ประกอบของการกระทำผิดนั้นว่า เป็นความผิดฐานใด พร้อมทั้งแจ้งสิทธิในการที่จะมีทนายความ และสิทธิที่จะนิ่งให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบก่อนเริ่มต้นการสอบสวนคำให้การของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งขั้นตอนการสอบสวนนี้ จะมีความแตกต่างกันระหว่างการสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ กล่าวคือ หากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้ทำการสอบสวนต้องทำการสอบสวนและส่งตัวผู้ถูกกล่าวหา พร้อมทั้งพยานหลักฐานทั้งหมดให้แก่พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาจับกุม แต่หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้สอบสวนเองจะต้องสรุปสำนวนและส่งฟ้องภายใน 48 ชั่วโมงนับแต่เวลาจับกุม

อย่างไรก็ตาม หากในเวลาต่อมาปรากฏว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้เปลี่ยนแปลงไปจนเป็นเหตุให้ไม่เป็นไปตามองค์ประกอบความผิดที่ได้แจ้งไปในครั้งแรก และไม่เข้าข้อยกเว้นของกฎหมายในเรื่องความผิดที่ใกล้เคียงกัน พนักงานอัยการจะทำการสั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมตามฐานความผิดที่เกิดขึ้นใหม่ และดำเนินการร้องขอต่อศาลเพื่อขอหมายจับและหรือร้องขอขยายอำนาจการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาในคดีใหม่ด้วย

⁴⁵ Article 204

(1) When a public prosecutor has arrested a suspect upon an arrest warrant or has received a suspect who was arrested upon an arrest warrant (excluding such suspect as is referred in accordance with the preceding Article) , he/she shall immediately inform the suspect of the essential facts of the suspected crime and the fact that the suspect may appoint defense counsel and then, giving the suspect an opportunity for explanation, he/she shall immediately release the suspect when he/she believes that it is not necessary to detain the suspect, or shall request a judge to detain the suspect within 48 hours of the suspect being placed under physical restraint when he/she believes that it is necessary to detain the suspect; provided, however, that when the public prosecutor has instituted prosecution during the time limitation, he/she shall not be required to request detention.

(4) ขั้นตอนการฟ้องคดี

ในประเทศญี่ปุ่น ระบบการพิจารณาคดีอาญานั้นไม่ปรากฏว่ามีผู้พิพากษาทำหน้าที่พิจารณาได้ส่วนมูลฟ้อง และไม่มีคณะลูกขุนที่ทำหน้าที่พิจารณาคำฟ้องของพนักงานอัยการ แต่หากพิจารณาจากคำฟ้องของพนักงานอัยการซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีการบรรยายละเอียดของการกระทำผิด และในวันแรกของการพิจารณา พนักงานอัยการและทนายความของจำเลยต้องแถลงเปิดคดีด้วยวาจา พนักงานอัยการจะต้องอ่านฟ้องโดยการออกเสียงอย่างชัดเจนให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาฟัง ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติ พนักงานอัยการจะอ่านคำฟ้องโดยละเอียดแล้วต้องระบุโดยชัดแจ้งว่าจำเลยที่ถูกฟ้องเป็นบุคคลที่ได้กระทำความผิดอาญาตามฟ้องและขอให้ศาลลงโทษ และหากจำเลยมีข้อต่อสู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับความผิดพลาดของตัวบุคคลที่กระทำความผิด ความบกพร่องในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือสาระสำคัญในองค์ประกอบของการกระทำผิดที่ปรากฏในคำฟ้อง ทนายความฝ่ายจำเลยก็สามารถระบุไว้ในคำให้การและกล่าวเป็นประเด็นไว้ใน การแถลงเปิดคดีได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 256 และ 291

ทั้งนี้ ในคำฟ้องคดีอาญาของญี่ปุ่นต้องประกอบด้วยรายละเอียดตามมาตรา 256(2)-(4)⁴⁶ ดังต่อไปนี้ .

⁴⁶ Article 256

(1) ...

(2) The charging sheet shall contain:

(i) of the accused and other matters necessary to specify the accused;

(ii) The charged facts;

(iii) The charged offense.

(3) The charged facts shall be described with clarified counts. To clarify the count, the time, place and method of offense must be specified as far as possible.

(4) The charged offense shall be described with applicable penal statutes; provided, however, that errors in the enumeration of such statutes shall not affect the validity of institution of prosecution as long as there is no fear that they may create any substantial disadvantage to the defense of the accused.

(5) ...

- ชื่อของผู้ถูกกล่าวหา หรือรายละเอียดที่สามารถระบุถึงตัวผู้ถูกกล่าวหาได้
- ข้อเท็จจริงของข้อหา ซึ่งต้องบรรยายให้สามารถเข้าใจได้อย่างชัดเจนถึง เวลา สถานที่และวิธีการกระทำความผิดให้ละเอียดที่สุดเท่าที่จะกระทำได้
- ข้อหาที่เป็นความผิด ซึ่งต้องกล่าวถึงกฎหมายที่นำมาใช้ปรับบทกับการกระทำความผิด อย่างไรก็ตามการระบุบทกฎหมายผิดพลาดไปไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งได้กระทำไปแล้ว หากความผิดพลาดนั้นไม่ได้สร้างผลเสียเป็นอย่างมากในการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหา

3.2 พยานหลักฐานที่ได้มาจากการแจ้งข้อหาโดยไม่ชอบ

ในทางปฏิบัติเมื่อมีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว มักไม่ปรากฏว่ามีกรณีศาลยกฟ้องเนื่องจากไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้มากนัก เนื่องจากการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการในขั้นตอนการสอบสวนนั้น มีการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างเพียงพอจนมั่นใจว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดแล้ว จึงจะมีการดำเนินกระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน ก็จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่นได้บัญญัติเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานไว้ดังนี้⁴⁷

⁴⁷ Article 317 Facts shall be found on the basis of evidence.

Article 318 The probative value of evidence shall be left to the free discretion of the judge.

Article 319

(1) Confession under compulsion, torture, threat, after unduly prolonged detention or when there is doubt about it being voluntary may not be admitted as evidence.

(2) The accused shall not be convicted when the confession, whether it was made in open court or not, is the only piece of incriminating evidence.

(3) The confession prescribed in the preceding two paragraphs includes admission of guilt regarding the offense charged.

- ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต้องพิสูจน์จากพยานหลักฐาน
 - การรับฟังพยานหลักฐานว่ามีน้ำหนักเพียงใด ย่อมเป็นดุลยพินิจอย่างอิสระของผู้พิพากษา
 - คำรับสารภาพที่เกิดจากการถูกบังคับ ทรมาน ช่มชู้ หรือกักขังตัวไว้เป็นระยะเวลาอันเกินสมควร หรือมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความสมัครใจในการรับสารภาพ ห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานในคดี.
 - ผู้ถูกกล่าวหาจะไม่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิด หากปรากฏว่ามีเพียงคำรับสารภาพเป็นพยานหลักฐานเพียงขึ้นเดียวในการพิจารณาคดีที่ฟ้องร้องไว้ ทั้งนี้ ไม่ว่าคำให้การนั้นจะให้ไว้ในศาลหรือไม่ก็ตาม โดยคำรับสารภาพในที่นี้ ให้ความหมายความรวมถึงการยอมรับผิดในข้อหาที่เป็นความผิด เพราะความรู้สึกผิดด้วย
- ด้วยเหตุดังกล่าว เมื่อปรากฏว่ามีการแจ้งข้อหาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ย่อมเป็นเหตุให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่รับฟังพยานหลักฐานนั้นได้

3.3 การบรรยายคำฟ้องและการพิพากษาไม่เกินคำขอ

ในระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น ไม่ปรากฏว่ามีแนวทางการวินิจฉัยคดีอาญาที่ศาลจะสามารถพิพากษาเกินกว่าคำฟ้องของพนักงานอัยการ เนื่องจากตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 312⁴⁸ ได้กำหนดขั้นตอนในการ

⁴⁸ Article 312

(1) The court shall, upon the public prosecutor's request, allow the addition, withdrawal or alteration of the counts or applicable penal statutes in the charging sheet so far as this does not modify the identity of the charged facts.

(2) The court may order the public prosecutor to add or alter a count or applicable penal statute when the court finds it appropriate during the course of the proceedings.

(3) The court shall, when a count or applicable penal statute has been added, withdrawn or altered, notify the accused of the part added, withdrawn or altered without delay.

อนุญาตให้พนักงานอัยการสามารถขอเพิ่มเติม ถอน หรือแก้ไขกระทงความผิดที่กล่าวหาหรือ บทบัญญัติที่ประสงค์จะให้ลงโทษได้ตลอดในระหว่างกระบวนการพิจารณา เท่าที่การขอเพิ่มเติม ถอน หรือแก้ไขนั้นมิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นให้ผิดไป จากเดิม รวมทั้งศาลยังสามารถสั่งให้พนักงานอัยการมาเพิ่มเติม ถอน หรือแก้ไขกระทงความผิดที่ กล่าวหาและบทบัญญัติที่ประสงค์จะให้ลงโทษในระยะเวลาที่เหมาะสมระหว่างกระบวนการพิจารณาได้ โดยการเพิ่ม ถอนหรือแก้ไขนั้น ศาลจะต้องแจ้งรายละเอียดของการเพิ่ม ถอนหรือแก้ไขนั้นแก่ผู้ถูก กล่าวหาให้ทราบโดยไม่ชักช้า และหากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าการเพิ่ม ถอนหรือแก้ไขกระทง ความผิดที่กล่าวหาและบทบัญญัติที่ประสงค์จะให้ลงโทษนั้นก่อให้เกิดผลเสียเป็นอย่างมากแก่ ผู้ต้องหาในการต่อสู้คดี ศาลต้องสั่งให้พักการพิจารณาเป็นการชั่วคราวตามความจำเป็นเพื่อให้ ผู้ต้องหาเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการร้องขอของผู้ต้องหาหรือ ทนายความของผู้ต้องหา

ด้วยผลของบทบัญญัติมาตรา 312 ดังกล่าวข้างต้น แม้จะปรากฏภายหลังในชั้น พิจารณาคดีของศาลว่ามีการแจ้งข้อหาไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน พนักงานอัยการย่อมแก้ไขคำ ฟ้อง โดยแก้ไขในกระทงความผิดหรือบทบัญญัติที่ประสงค์จะให้ลงโทษที่มีได้เป็นการเปลี่ยนแปลง ข้อเท็จจริงที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นเปลี่ยนไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นวิธีการแจ้งข้อหา เพิ่มเติมในชั้นพิจารณาคดีนั่นเอง และเมื่อสามารถแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ข้อหาให้ครบถ้วนสำหรับข้อเท็จจริงที่กล่าวหาว่ากระทำความผิดได้แล้ว ย่อมไม่มีกรณีที่ศาลของ ประเทศญี่ปุ่นจะพิพากษาคดีเกินไปกว่า ข้อหาหรือกระทงความผิดที่ได้กล่าวหรือระบุไว้ในคำฟ้อง ของโจทก์ไปได้เลย

(4) The court shall, when it deems the addition or alteration in the count or the applicable penal statute may cause substantial disadvantage to the defense of the accused, rule to suspend the trial for a period necessary for the accused to prepare for a sufficient defense, upon the request of the accused or his/her counsel.